

De eerste dijken

Het begin van de waterschappen in Nederland

In de 12e eeuw groeit de bevolking in Europa. Daarom gaan mensen de nattere, lagere gelegen gebieden aan de kust koloniseren. Om het zeewater buiten de deur te houden, gaan de kustbewoners dijken bouwen. Om de bouw en onderhoud van dijken te coördineren worden waterschappen opgericht.

In de 12e eeuw neemt de bevolking in Europa en dus ook in Nederland sterk toe. Daarom gaan mensen de nattere, lagere gelegen gebieden aan de kust koloniseren.

Om het zeewater buiten de deur te houden, gaan de kustbewoners dijken bouwen.

In het West Friesch Archief in Hoorn hebben ze oude kaarten van de West Friesche Omringdijk in Noord Holland. Een dijk van wel 126 km lang. Het is een van de vele dijken die er in Nederland gebouwd zijn. In de tijd dat men dijken begon te bouwen zijn ook de waterschappen ontstaan. Want het bouwen en onderhouden van dijken vraagt om een goede samenwerking en leidt tot veel discussies.

Petra van Dam is hoogleraar waterstaatkunde en weet hoe het bouwen van dijken heeft geleid tot het ontstaan van de waterschappen.

Dus dan moet je gaan samenwerken. Dan kun je zeggen 'leuk spontaan, samenwerken', maar je hebt dan al gauw iemand nodig die coördineert en dan ook de mensen die wat minder ijverig zijn af en toe achter hun broek zit. Je hebt al gauw een regionale vorm van gezag nodig die dat ondersteunt, of afdwingt, of hoe je dat verder ook wilt noemen. En in de Nederlandse geschiedenis hebben de waterschappen daar een belangrijke taak.

Nu zijn er 24 waterschappen, maar vroeger waren er nog veel meer. Het hoogheemraadschap van Rijnland is het eerste bekende waterschap. Dat is met een mooi document bezegeld halverwege van de 13e eeuw.

Hier is de archivaris van Rijnland, die brengt een oorkonde van 1255, heel voorzichtig, het is natuurlijk een heel oud stuk, op perkament, dat is heel erg kwetsbaar, dat zit dus normaal in een archief opgesloten waar het klimaat beheerst wordt, de vochtigheid en de temperatuur. Dit is het zegel dat nu bovenkomt, het is verbrokken, omdat het toch een beetje de tand des tijds toont.

Voordat de waterschappen worden opgericht zijn belangrijke edelen en grondeigenaren verantwoordelijk voor alles wat met water te maken heeft. Deze mensen werden heemraden genoemd. Graaf Willem II maakt in de 13e eeuw een grote fout. Hij bouwt een kostbare sluis bij Haarlem en vergeet dat met de heemraden te overleggen.

En toen zijn meteen de heemraden aangekomen met 'hallo! Wij zijn niet geraadpleegd!' Oh stom, dacht hij, en toen heeft hij deze oorkonde uitgevaardigd, twee jaar later... waarin hij erkent dat hij natuurlijk eerst om advies had moeten vragen. En dat is wat hier staat: hier staat dat hij belooft dat hij dat nooit meer zal doen, dat hij nooit meer iets met water, wat

nu spoei genoemd wordt, en spoei dat is de kolksluis van Spaarndam, en als hij dat zal doen dat hij dan advies zal vragen, en dat is consiglio, dat zie je hier; zal vragen aan de heemraden. Dat is dit woord: een Nederlands woord in een Latijnse oorkonde.

Het staat nu zwart op wit. Deze heemraden worden vanaf 1255 officieel de bestuurders van het waterschap, met de naam Hoogheemraadschap van Rijnland.

Ook nu nog zijn de waterschappen samen met Rijkswaterstaat verantwoordelijk voor het beheren van water in Nederland.

En dijken in de gaten houden hoort daar ook bij.

We gaan kijken of er is gemaaid. Je ziet hier is nog niet gemaaid, dat moet gedaan worden dus daar gaan we een notitie van maken, en een fotootje van maken en uiteindelijk gaat er een schouwbrief uit, naar de betreffende eigenaar.

Presentator: en dit is jouw werk? Je bent van het hoogheemraadschap Delftland, en jij gaat alle stukjes kade, dijk langs?

Ja, nu hebben schouwperiode, normaal inspecteer ik alle waterkeringen, visueel, dus om te kijken of de kade hoog genoeg is, of er geen mollen zitten, muskusratten, maar nu is echt de periode van de schouw, dat is twee weken dat we dat doen. We komen wel eens rare dingen tegen: niet waterkerende objecten op dijken; dat zijn bijvoorbeeld bomen, we willen geen bomen op dijken, en tuinhuisjes... dat willen we gewoon niet. Die dijken moeten gewoon helemaal open zijn, dat is het beste.